

Список використаної літератури

1. Бібік Н. М. Компетенції. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 409.
2. Шарлай Н. М. Сучасна професійна підготовка майбутнього фахівця-парамедика / Н. М. Шарлай, В. М. Соколенко // Ресурсно-орієнтоване навчання в 3D: доступність, діалог, динаміка : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2023 р.). – Полтава : ПУЕТ. – С. 1431–1433.
3. Соколенко В. М. Деякі особливості вивчення фізіології при підготовці спеціалістів-парамедиків / В. М. Соколенко, Л. Е. Весніна, Н. М. Шарлай // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXX Каришинські читання), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. – С. 16–19.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Шевченко О.М., Лещенко Т.О.

Полтавський державний медичний університет

У сучасній вищій школі відбувається масштабний перехід до нової освітньої парадигми. З огляду на це, потребує поглибленого з'ясування значення ролі викладача університету в організації навчального процесу. Авторки звертають увагу на зміну вимог до участі в сучасній практиці вищої освіти. Проаналізовані наукові дослідження свідчать про необхідність удосконалити процес підготовки майбутніх педагогічних кадрів і внести корективи в практику підвищення кваліфікації.

Ключові слова: викладач вищої школи, роль викладача, університет, студент, навчальний процес, навчальна дисципліна.

A large-scale transition to a new educational paradigm is taking place in modern higher education. In view of this, the importance of the role of the university teacher in the organization of the educational process becomes unclear. The authors draw attention to the changing requirements for participation in the modern practice of higher education. The analyzed scientific studies indicate the need to improve the process of training future teaching staff and adjust the practice of professional development.

Keywords: higher school teacher, teacher roles, university, student, educational process, educational discipline.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні нині вкотре перебуває в активній фазі. При цьому неухильно враховуються потреби часу й попит суспільства на активних громадян, професіоналів. Сучасність ставить усе жорсткіші й різнобічніші вимоги до діяльності й особистості викладача вищої школи. Кардинально змінюється його роль: викладач закладу вищої освіти мусить багато чого вміти сам, аби навчити цьому інших; педагог-фахівець має вміти своєчасно вносити корективи у форми й методи, структуру і зміст навчального матеріалу, індивідуалізувати освітні програми, засвоювати нові види й форми освітньої діяльності та ін.; він має бути насамперед особистістю й бачити особистість в інших. А головне – викладач має бути здатний швидко адаптуватися до нових умов, які стрімко й безперервно змінюються. Отже, у XXI столітті науково-педагогічний працівник перестає бути просто викладачем, а починає виконувати нові функції.

Мета роботи – проаналізувати дослідження нових соціально-освітніх ролей викладача закладу вищої освіти на сучасному етапі розвитку вищої школи.

Результати й обговорення. Останнім часом усе частіше оприлюднюються думки вчених щодо позитивних змін у професійному менталітеті викладачів вищої школи, орієнтацію на нові ролі під час виконання фахових обов'язків, що розцінюється як дуже важливий ресурс якісної й ефективної вищої професійної освіти. Дослідники вивчають зарубіжний досвід [6; 12; 13], окремі інновації в розумінні ролі викладача вищої школи (викладач як коуч, як фасилітатор та ін.) [3; 8].

Так, Е. Стрига [9, с. 48–50] вважає, що викладач має стати співучасником навчального процесу, побудованого як діалог здобувача вищої освіти і науково-педагогічного працівника (суб'єкт-суб'єктні відносини). Зазначається, що викладач має бути орієнтований на проєктно-творчу модель навчання і на основі особистого активного підходу розвивати креативний потенціал студентів [11, с. 242–243]. Наголошується на тому, що викладач потребує глибоких знань і навичок із теорії навчання й учіння, розвитку особистості студента і групи в цілому, управління конфліктами, риторики, стилів комунікації, інформаційних технологій тощо [5].

У працях М. Бойченко [1], І. Кос [4], С. Оленець [7] проаналізовано новітні підходи до особистості викладача вищої школи як партнера й консультанта в навчальному процесі.

На думку авторів, можна виділити кілька складових діяльності викладача щодо забезпечення й реалізації навчального процесу: стан відвідування занять студентами; оцінка студентів; усебічне забезпечення практичних, семінарських занять; методичне забезпечення самостійної роботи студентів; сучасне забезпечення комп'ютеризації навчальних дисциплін.

Відвідування занять студентами – це показник, який відображає здатність викладача залучити аудиторію до активного процесу навчання. Зацікавити студентів, мотивувати їхню потребу в знаннях і вміннях для майбутньої професійної діяльності – у край складне завдання. Одними з основних причин, через які студенти не відвідують аудиторні заняття, можна вважати їхню невмотивованість і неаргументоване, схильне до надмірного лібералізму,

оцінювання їхніх досягнень у процесі навчання. Ми вважаємо вкрай небезпечною тенденцію, яка виникла серед першокурсників медичного вишу, і полягає в їхньому переконанні, що для того, аби стати лікарем, вивчати деякі дисципліни гуманітарного і базового наукового циклу (мову, риторіку, фізику та ін.) не обов'язково, а треба одразу здобувати спеціальні знання [10]. Зазначені причини (і ще багато інших прихованих факторів) і призводять до надмірного лібералізму оцінювання досягнень студентів у процесі навчання.

У попередніх дослідженнях ми оприлюднили досвід упровадження самостійної дослідницької роботи під час вивчення студентами українознавчих дисциплін, які викладаються на кафедрі. За результатами дослідження ми дійшли висновку, що зацікавила ця робота лише тих учасників освітнього процесу, які були достатньо мотивовані та мали добру загальноосвітню підготовку.

Потребує модифікації функція викладача як керівника науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти. Отримавши наукове завдання як самостійну роботу, студент звертається до інтернет-ресурсів. Дуже швидко знаходить відповідь. Проте, зазвичай, у джерелі не аналізується отриманий результат. При зміні параметрів завдання студент знову застосовує інтернет-ресурс і зазвичай теж знаходить відповідь. Однак аналізувати фактори і причини отримання відповіді на завдання студент не навчився. Він дуже часто втрачає самостійність мислення і креативний підхід, здатність аналізувати. Запобігти таким негативним явищам – нагальне завдання науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти.

Загальновідомо, що комп'ютеризація навчальних дисциплін дозволяє оптимізувати освітній процес. Дослідниці Л. Варяниці, О. Шевченко, В. Петросова переконані в тому, що «сучасний навчальний процес у вищому навчальному закладі неможливий без використання цифрових інструментів, адже використання їхніх можливостей збагачує традиційні методи навчання новими формами подання навчальної інформації і способами взаємодії, що характеризуються динамізмом та мобільністю. Правильна організація такого навчання дає змогу ефективно досягати освітніх цілей через візуалізацію процесу розв'язання педагогічної проблеми, швидкий пошук інформації на основі вільного доступу до джерел інформації, оперативну обробку досить великих обсягів даних, створення індивідуальних навчальних завдань для кожного здобувача освіти» [2].

Наступний показник, що характеризує викладача, – це рівень викладання, його відповідність сучасним запитам. На думку вчених, такий рівень охоплює цікаві методики, нові технології, електронні продукти. Скажімо, Е. Crisol із Університету Гранади зазначає, що викладач університету має володіти прийомами співпраці, бути готовим виконувати незвичайні ролі в аудиторії [12, с. 85]. Аби укладена й запропонована студентам дисципліна мала серед них успіх, викладач мусить уміти добре планувати й конструювати навчальний курс, а також вибрати доцільні навчальні стратегії та методи оцінювання. Іншим аспектом діяльності викладача, зокрема в Університеті Гранади, стало «team teaching», тобто спільне викладання, яке широко практикується в розвинутих країнах на різних рівнях навчання [13, с. 118–120].

Висновки. Пильна увага до питань якості освітніх послуг спричинила дискусію навколо нових ролей і функцій викладачів вищої школи. Адже проста передача готових знань уже нікому не цікава і непотрібна. Необхідно підвищувати якість вищої освіти, формувати в студентів постійну потребу в знаннях, самоосвіті, самовдосконаленні, упроваджувати інноваційні технології, забезпечувати мобільність учасників навчального процесу. Це зумовлює появу нових освітніх функцій викладачів. Проведений огляд дозволяє конкретизувати сучасні вимоги до викладача вищої школи: знання предмета, вміння виступати експертом у галузі знань, яку він викладає, дослідником, порадником, організатором, методистом, а також здатність і готовність забезпечувати успішну групову комунікацію в процесі навчальної й дослідницької діяльності студентів. Для успішного виконання такого широкого спектра соціально-освітніх функцій викладачеві необхідно володіти відповідними навичками й компетенціями, наявності яких потребує сучасна дійсність і користувачі освітніх послуг. Отже, нині слід ефективно використовувати педагогічний досвід, ставити й досягати нових цілей підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, внести зміни у зміст освіти і підбирати адекватні, продуктивні форми й методи навчання.

Список використаної літератури

1. Бойченко М.А. Менторство як форма підтримки обдарованих і талановитих у країнах ЄС та США / М.А. Бойченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 7(41). – С. 3–9.
2. Варяниці Л.О. Цифрові інструменти Google для української освіти: використані можливості в умовах війни [Електронний ресурс] / Л.О. Варяниці, О.М. Шевченко, В.І. Петросова // Академічні візії. – 2023. – № 17. – Режим доступу : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/229>.
3. Волкова Н.П. Фасилітатор як важлива позиція сучасного викладача вишу / Н.П.Волкова, А.А. Степанова // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2018. – № 1(15). – С. 228–234.
4. Кос І.Ю. Тьютори, коучі і едвайсери – хто вони? / І.Ю. Кос // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ». – 2019, 13 квітня. URL : <http://conf.zippo.net.ua/?p=202>.
5. Лещенко Т.О. Використання групової роботи при вивченні української мови як іноземної здобувачами вищої медичної освіти: теоретичний аналіз / Т.О. Лещенко, О.М. Шевченко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2022. – Вип. 3. – С. 150–158.
6. М'ясоїд Г.І. Сучасні вимоги до викладача вищої школи: огляд тенденцій світової педагогічної практики / Г.І. М'ясоїд // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 3(47). – С. 107–113.
7. Оленець С.Ю. Технології ефективного засвоєння інформації під час навчання у вищому навчальному закладі / С.Ю. Оленець // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2016. – Т. 16, вип. 2. – С. 275–278. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2016_16_2_65.
8. Романова С.М. Коучинг як нова технологія в професійній освіті / С.М. Романова // Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка, психологія». – 2010. – № 3. – С. 83–97.
9. Стрига Е.В. Ролі викладача вищого навчального закладу / Е.В. Стрига // Наука і освіта. – 2013. – № 5. – С. 48–50. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_5_15.
10. Шевченко О. М. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення української мови як іноземної / О. М. Шевченко, Т. О. Лещенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. – Запоріжжя : КПУ, 2022. – Вип. 80, т. 2. – С. 194–198.

11. Шевченко О. М. До питання культури професійного спілкування / О. М. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIX Каришинські читання), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 26-27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2022. – С. 241–243.
12. Crisol E. Student and teacher. New roles in the university // Journal for Educators, Teachers and Trainers, 2011. Vol. 2, pp. 84–91.
13. Wadkins, T., Miller, R.L. & Wozniak. W. Team teaching: student satisfaction and performance // Teaching of Psychology. – 2006. – Volume 22(2), pp. 118–120.

ПЕРСПЕКТИВИ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ

**Шепітько В.І., Стецук Є.В., Боруца Н.В., Пелипенко Л.Б., Лисаченко О.Д.,
Вільхова О.В., Волошина О.В., Левченко О.А., Рудь М.В., Дубінін Д.С., Данилів О.Д.**

Полтавський державний медичний університет

Вимоги до професійної підготовки й особистісних якостей лікаря постійно підвищуються, оскільки головними характеристиками випускника медичного вишу стають його компетентність і мобільність. Це насамперед зумовлює зміщення акценту щодо вивчення морфологічних дисциплін на власне процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого здобувача освіти.

Ключові слова: гістологія, цитологія та ембріологія, методи викладання.

The requirements for professional training and personal qualities of a doctor are constantly increasing today, since the main characteristics of a graduate of a medical university are his competence and mobility. This, first of all, leads to a shift in the emphasis on the study of morphological disciplines, to the actual process of cognition, the effectiveness of which depends entirely on the cognitive activity of the student himself.

Keywords: histology, cytology and embryology, teaching methods.

Особливістю сучасної вищої медичної освіти став компетентнісний підхід, який передбачає освоєння здобувачами вищої освіти компетенцій, необхідних у майбутній професійній діяльності. При цьому істотними є формування і загальнокультурних, і професійних компетенцій. Роль морфологічних дисциплін забезпечує формування базових фундаментальних знань здобувачів освіти, що становлять основу формування професійних компетенцій майбутнього медика [1;4].

Багаторічний досвід показує, що оптимальною є інтеграція інноваційних методів навчання до традиційної української моделі з обов'язковим збереженням усього позитивного досвіду. При цьому традиційну модель слід розглядати не як резерв консерватизму, а як фундаментальну базу для інноваційних перетворень.

Виклики сьогодення сприяли необхідності чергового реформування української освіти взагалі та медичної зокрема. У цьому значущими є формування і загальнокультурних, і професійних компетенцій. Слід пам'ятати, що компетенції зазвичай формуються під час освоєння комплексу дисциплін, тобто є наслідком міждисциплінарного підходу [1; 2].

Зростання науково-технічного потенціалу суспільства, розширення теоретичної бази об'єктивно приводять до диференціації наукового знання, появи все нових і нових наукових дисциплін. Проте сучасний етап розвитку науки характеризується взаємопроникненням наук одна в одну, водночас швидкими темпами зростає потреба в інтеграції наукового знання. Жодна навчальна дисципліна сама по собі, у відриві від інших наук не спроможна сформувати професійну компетентність майбутнього лікаря [3].

Лише інтегрований підхід може виконати основні функції процесу навчання і забезпечити формування цілісної системи знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей, які необхідні фахівцю для виконання функціональних обов'язків і формування його наукового світогляду. Глибші знання формуються тоді, коли кожний новий елемент знань закріплюється більшою кількістю зв'язків [4].

Мета роботи – аналіз ролі, значущості й ефективності традиційних та інноваційних методів навчання в сучасних умовах щодо викладання гістології, цитології та ембріології в Полтавському державному медичному університеті.

В основу роботи покладено аналіз багаторічного досвіду викладання гістології, цитології та ембріології в ПДМУ, оскільки гістологія – одна з основних теоретичних дисциплін, що вивчаються на перших курсах медичних вишів, вивчення якої дає базові, фундаментальні знання, вкрай необхідні для розуміння не тільки теоретичних, а й клінічних дисциплін. Знання структури клітин, тканин і органів у нормі є необхідною умовою розуміння механізмів їх адаптації під дією різноманітних біологічних, фізичних, хімічних та інших факторів. Як відомо, предмет її вивчення – мікроскопічна й ультрамікроскопічна будова клітин, тканин і органів людського організму.

Нині суттєво змінилися роль і значимість основних форм і методів навчального процесу. Проте лекція як найдавніша форма викладання (її історія налічує багато сотень років), що традиційно вважалася однією з основних форм організації навчального процесу і водночас одним з основних методів передачі знань, у наш час не втратила значення провідної форми й методу навчання.

Лекції на кафедрі завжди читали найбільш кваліфіковані викладачі, професори й доценти. Широке використання мультимедійних презентацій у рамках лекційного процесу забезпечує ефективність лекційного курсу. Мультимедійні технології ми використовуємо у вигляді 2–3-хвилинних фрагментів у процесі лекції. При цьому кількість